

BEVERREGISTRERING I LUNNER KOMMUNE – 2021

01. DESEMBER. 2021

RAPPORT 2021:38

Utførende institusjon:

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS

Prosjektansvarlig:

Elida Sandneseng, Jan Erik Noreng og Lea Hoch

Oppdragsgiver:

Viken Fylkeskommune

Kontaktperson:

Ole Bjørn Bårnes

Referanse:

Sandneseng, E., Hoch, L., Noreng, J.E. (2021). Beverregistrering i Lunner kommune. Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS. Rapport 2021:38.

Sammendrag:

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS har utført beverregistrering i Lunner kommune. Resultatene baserer seg på feltregistreringer utført i høst 2021 og er sammenstilt i denne rapporten. Nyregistreringer med koordinater er blitt lagt inn i Artsobservasjoner.

Undersøkelsen kommer frem til 7 aktive beverkolonier i Lunner kommune i 2021 som tilsvarer 13 individer. Den reelle bestandsstørrelsen i kommunen kan være høyere ettersom flere vannområder i kommunen ikke er undersøkt.

Prosjektet er finansiert av Viken Fylkeskommune med tilskudd fra viltformål.

Emneord:

Bever, *Castor fiber*, Lunner, Feltregistreringer

Innhold

Innledning	4
Beverens økologi	4
Metode	6
Spørreundersøkelsen	6
Feltarbeid	6
Bestandsestimat	6
Resultat	8
Oversikt over beveraktivitet i Lunner kommune	8
Diskusjon	16
Konklusjon og videre arbeid	16
Kilder	18
Vedlegg	19
Kartlagte områder	19

Forsidefoto: E. Sandneseng 2021

Innledning

Bever (*Castor fiber*) er Norges største gnager og kan bli over 25 kilo. Den ble tidligere hardt jaktet på grunn av et verdifullt skinn, kjøtt og bevergjel (brukt i medisin). Dette førte til at beveren forsvant fra flere områder (Halley & Rosell 2003). I Innlandet var beveren borte i flere år, men den er nå tilbake i mange kommuner.

I 2019 sendte Dokkadeltaet Våtmarkssenter ut spørreundersøkelser til alle kommuner i tidligere Oppland fylke for å få en oversikt over beverforekomstene i området (Noreng & Sandneseng 2019). Viltansvarlig i Lunner kommune hadde ikke kjennskap til hvor mange aktive lokaliteter det var i kommunen etter at beveren først ble registrert på 1990-tallet. Det ble opplyst om aktivitet i mange vassdrag til og fra Harestuvannet, Viggadalen, Leirsjø og Suluvassdraget. Kommune har hatt åpent for jakt siden 2014, med jaktsesong fra oktober til april. Det har vært tatt ut en del dyr etter skadefellingstillatelse hvor dambygging har medført fare for veier og anlegg.

Forskrift om forvaltning av bever treddet i kraft den 15.05.2017, hvor kommunen nå setter overordnede mål for forvaltningen, og har i tillegg mulighet til å frede områder for jakt. Siden Lunner deler vannveier med sine nabokommuner Gran i nord, Nannestad i øst, Nittedal og Oslo i sør, Ringerike og Jevnaker i vest, er det imidlertid viktig med en felles plan for å sikre en forsvarlig forvaltning av bever i kommunene. Vi håper at denne rapporten kan bidra med et økt kunnskapsgrunnlag for å sikre en slik forvaltning.

Som vedlegg i rapporten finnes kart over hvilke områder som ble kartlagt i 2021.

Beverens økologi (*Castor fiber*)

Beveren er en art som opptrer i familiegrupper, som kalles en koloni. Beveren blir kjønnsmoden når den er 1,5 - 2 år og får 2 - 3 unger første gang i april - juni, vanligvis bare en unge etter det. Beveren kan med sine fortenner som aldri stopper å vokse, felle et tre med en diameter på 15-20 cm på bare 15 minutter. Den kan bygge en hytte på 4-6 uker, enten en kvisthule eller jordhule. Pelsen er svært tykk og det er viktig for beveren å holde den ren siden den fungerer som dyne, regnjakke, flytevest og en rustning. Den karakteristiske halen inneholder et fettlager for vinteren og har mange funksjoner som blant annet gjør beveren godt tilpasset å svømme raskt. Den foretrekker åpen skog med mye løvtrær nær vannet, fortrinnsvis osp, bjørk, selje, rogn og eik (Bjerkely 2018). Barken brukes som vintermat og om sommeren spiser den vannplanter, gras, urter og løv.

Det er dokumentert at beverens spiseatferd og oppdemningen fører til økt biologisk mangfold, den er derfor en nøkkelart i våtmark (Bjerkely 2018). Gnag gir for eksempel mer død ved, noe som skaper habitat for sopp og lav, se figur 1.

Figur 1: Bilder fra feltarbeid i Lunner viser beveren som en aktiv bygger av våtmark (Foto: Elida Sandneseng, 2021).

Metode

Spørreundersøkelsen

Spørreundersøkelsen sendt ut i 2019 ga oss en grov oversikt over bever aktivitet i kommunen. Det ble meldt om mye bever i kommunen fra viltansvarlig, men at koordinater til beverhytter ikke var kjent. Det ble meldt om bever i nesten alle vassdrag til/fra Harestuvatnet, og det var kjent at det var bever i Viggadalen og Leirsjø/Suluvassdraget. Hvor stor bestanden er i Lunner var ukjent.

Feltarbeid

Det ble prioritert kartlegging i områder der bever har blitt registrert tidligere på Artsobservasjoner og lokaliteter kommunen hadde kjennskap til. I Artsobservasjoner var det før årets registrering lagt inn en observasjon av et individ i 2020, ett i 2016 og et gnagespor på en tredje lokalitet i 2016. Ingen hytter var registrerte. I tillegg undersøkte vi vassdrag i nærheten til aktive beverkolonier og områder med stor sannsynlighet for beveraktivitet.

Områder som er kartlagt, se vedlegg 1 for detaljerte kart for hver lokalitet:

1. Harestuvannet
2. Klemma
3. Svevelva og Hanaknetjernet
4. Avalsjøen, Leirsjøen og Sulua
5. Myllselva, Mylla, Belteren, Svea, Viggeren og Oppentjernet

Registreringene har blitt gjennomført sent på høsten (november), rett før vassdragene fryser. Da er vintermatlagrene i nærheten av hyttene lett synlige, og dette regnes som et sikkert tegn på en aktiv lokalitet.

For å avgjøre om en lokalitet er aktiv har følgende sportegn blitt vurdert:

1. Nybygd hytte eller nytt materiale (slam/kvist) lagt på hyttetaket.
2. Nylig påbygde demninger eller nybygde demninger.
3. Matlageret utenfor hytta.
4. Nyfelt trær og nybarkede pinner.
5. Ferske slepeveier.
6. Spiseplasser og kanaler/grøfter i bruk.

Bestandsestimat

Det vanlige estimatet å bruke for en beverkoloni er 4 dyr (Parker & Rosell 2012). Siden beveren ofte bruker gamle hytter på nytt, er det nyttig å vite om koloniene er aktive eller ikke. Det er vanlig å bruke observasjon av matlager og ferske gnag ved hytta som

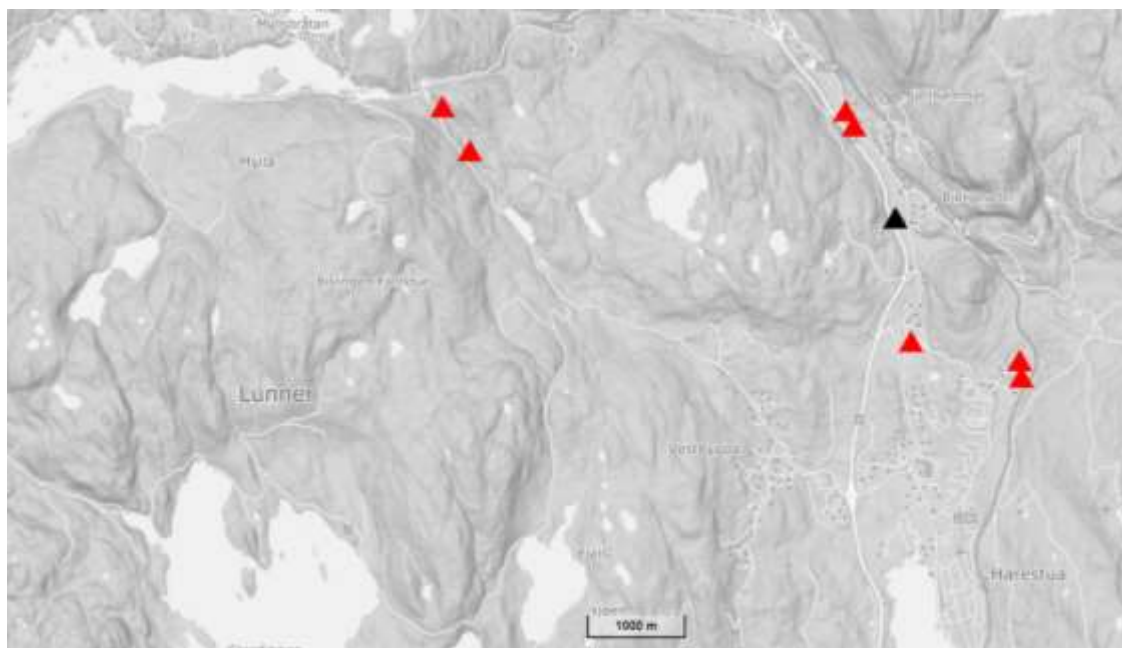
en indikasjon på at en koloni er aktiv. En jordhule kan være vanskelig å oppdage, det er derfor viktig at ferske gnag eller spor blir registrert. I slike tilfeller har flere tidligere undersøkelser regnet ett dyr per lokalitet. I tillegg vil kolonistørrelsen være lavere i nyetablerte bestander, i dårlige habitater og høstede bestander.

Resultat

Høsten 2021 kartla DNV beveraktivitet i Lunner kommune i felt, og det ble funnet 7 aktive beverhytter, og 2 eldre ubebodd hytte, se figur 2.

Oversikt over beveraktivitet i Lunner kommune

Figur 2 Totaloversikt for aktive beverlokalteter i Lunner per 2021, aktive hytter (rød trekant) og eldre ubebodde hytter (sort trekant). En hytte i Harestuvannet er ikke med i denne figuren.

Området Avalsjøen/Leirsjøen hadde ferske gnag, men ingen hytte ble funnet. En hytte i Stryken, Harestuvannet er ikke med i figur 2, det er usikkert om den er bebodd. Området Gjerdingen og Katnosa er ikke med i denne undersøkelsen på grunn av reduksjon i bevilgninger, men kan trolig ha beveraktivitet.

Kart og beskrivelse av alle lokaliteter med beveraktivitet i Lunner

1. Stryken - Harestuvannet

Figur 3 Kartutsnitt over beveraktivitet ved Stryken. Rød trekant (kvisthule), blå firkanter (ferske gnag). (Kartgrunnlag: Norgeskart, kartarbeid og foto: Elida Sandneseng 2021).

Lokalitetsbeskrivelse:

Det er usikkert om denne hytta er aktiv, mest trolig er den nylig forlatt. Kvister fra løvtrær trolig fra i vår ble observert, men ingen ferskere spor ved hytta høsten 2021. Det ble observert to ferske spor langs Hadelandsvegen, nord for Stryken. Disse er trolig fra den aktive beveren i området. Myseputten ble kartlagt, men ingen ferske spor var å se langs elva opp til putten. Det kan være en jordhytte i elva ned fra Myseputten. Antas at det ikke er en stor koloni, ettersom sporene er få og det ikke er observert ferske kvistlager noen steder.

2. Myrvoll - Klemma

Figur 4 Kartutsnitt over beveraktivitet i Klemma. Blått område (ferske gnag), rød trekant (aktiv hytte), sorte streker (demninger). (Kartgrunnlag: Norgeskart, kartarbeid og foto: Elida Sandneseng og Lea Hoch 2021).

Lokalitetsbeskrivelse:

Totalt to hytter i området med ferske gnag rundt og flere demninger samt slepeveier, se figur 4. Eldre gnag i store deler av den nedre deler av Klemma tyder på at kolonien har nå etablert seg i myrområdet i den øvre delen. Noen store trær langs elva ved Myrvoll har hønsenetting rundt seg. Dette er et kjent tiltak mot bevergnag som grunneiere kan benytte seg av, slik beskrevet i håndboka fra Halley & Bevanger (2005). Ved den sørlige beverhytten ble det registrert en villfylling der blant annet en jekkestroppe hang fast på toppen av hytta.

3. Haneknetjernet – Svevselva

Figur 5 Kartutsnitt over beveraktivitet ved Haneknetjernet Rød trekant (aktiv hytte), blå firkant (ferske gnag), grå firkant (eldre gnag). (Kartgrunnlag: Norgeskart, kartarbeid og foto: Elida Sandneseng 2021).

Lokalitetsbeskrivelse:

Noen ferske spor i området og en hytte. Mye eldre gnag tyder på mer beveraktivitet i område tidligere. I 2021 var det få løvtrær rundt Haneknetjernet men beveren kan ha utvidet næringssøk til bekken som går ned til Svevselva. De største trærne rundt tjernet er sikret med hønsenetting.

3. Svevselva

Figur 6 Kartutsnitt over beveraktivitet i Svevselva. To aktive hytter ved myrområde i elva. Rød trekant (aktiv hytte), sort trekant (eldre hytte), blå firkant (ferske gnag). (Kartgrunnlag: Norgeskart, kartarbeid og foto: Elida Sandneseng 2021).

Lokalitetsbeskrivelse:

Spredte eldre gang langs elva nordover til myrområde, ferske gnag herifra og nordover, se figur 6. Ett fersk gnag i nærheten av sørligste hytte, denne observasjon ble gjort med kikkert fra østsiden av elva, det er derfor usikkert om denne er aktiv eller ikke. Begge hytter ble observert med kikkert fra østsiden av elva. Næringsgrunnlaget i området er ganske bra. Ikke aktiv hogst av løvtrær langs elva. Fersk slepevei ved sørligste hytte.

4. Mylla og Myllselva

Figur 7 Kartutsnitt over beveraktivitet i Myllselva. En jordhule og en kvisthule langs elva. Rød trekant (aktiv hytte), blå område (ferske gnag). (Kartgrunnlag: Norgeskart, kartarbeid og foto: Elida Sandneseng 2021).

Lokalitetsbeskrivelse:

Myllselva har stedvis høy vannføring og mye grantrær, men det er myrområder innimellom som beveren utnytter. Trolig har koloniene forflyttet seg oppover langs elva, ettersom det kun var eldre spor i nedre del av elva.

Vi hørte en bever som plasket i vannet da vi ankom den nordligste hytta. Mange ferske gnag i dette området og startet på vinterlager med kvister. Ferske gnag helt inntil veien. Liten hytte, enten nylig bygget eller få individer på lokaliteten. Godt næringsgrunnlag i området med en del løvtrær.

Sør i elva er det en jordhule med ferske gang i området, mer grantrær i dette området, se figur 7. Det var ingen spor av bever i Mylla.

5. Belteren

Figur 8 Kartutsnitt over beveraktivitet i Belteren. Rød trekant (aktiv hytte), blått punkt (ferske gnag). (Kartgrunnlag: Norgeskart, kartarbeid og foto: Elida Sandneseng 2021).

Lokalitetsbeskrivelse:

En hytte på myrområde i Belteren, men bare ett ferskt gnag ble observert, se figur 8. Beveren kan forflytte seg mellom vannene i området. Ingen ferske gnag i Kalrasen. Antas ett individ siden det var få ferske gnag.

6. Sulua

Figur 9 Kartutsnitt over beveraktivitet i Sulua, blått område (ferske gnag) og grått område (eldre gnag). (Kartgrunnlag: Norgeskart, kartarbeid Elida Sandneseng 2021).

Lokalitetsbeskrivelse:

Ferske spor langs Sulua i ett område, men ingen hytte, se figur 9. Trolig kommer denne beveren fra Stråtjernet i Nittedal. Siden det ikke ble funnet noen hytte, kan beveren her ha blitt skutt, eller det kan være en jordhule i området som ikke ble funnet. Det var ingen ferske spor i Avalsjøen eller Leirsjøen, se kartleggingsområde i vedlegg 1C.

Diskusjon

Viltansvarlige i Lunner har ikke fått noen rapporter på felling av bever per dags dato (01.12.2021). Siden jaktseasonen avsluttes på våren er det mulig at det vil komme inn rapporter til neste år.

Det er generelt aktivt skogbruk blant grunneiere i Lunner, med hogst av løvtrær helt ned til vannkanten i mange vassdrag og elver. Dette reduserer næringsgrunnlaget for beverbestanden, og kan være en utfordring for å opprettholde bestanden i enkelte områder hvor det blir en stor avstand mellom næringsgrunnlaget og vannområdet hvor hyttene etableres.

Det antas at det i Myllaelva totalt er to individer, i Belteren ett individ, i Harestuvannet ett individ, i Svevselva og Hanaknetjernet fire individer, i Klemma/Myrvoll fire individer og i Sulua ett individ. Totalt gir dette 13 individer i Lunner kommune.

For å kunne sikre et godt kunnskapsgrunnlag er det nødvendig med ytterligere dager i felt. Registreringen som er utført har gitt et innblikk i beverbestanden, men det er store områder som ikke er undersøkt på grunn av reduksjon i bevilgningen. Det vil også være nødvendig med en grundigere kartlegging i nabokommuner. De ferske sporene i Sulua antas å være fra bever som har kommet fra Nannestad via Stråtjernet som har felles vannvei med Sulua. Siden Nannestad også har åpnet for jakt på bever er det viktig at denne kolonien ikke regnes som to kolonier, og dermed gir et høyere bestandsestimat enn hva som er reelt for begge kommunene. Det samme gjelder de felles vannveiene som Lunner har med Hurdal som også har åpnet for jakt. Det er også svært mange felles vannveier som beveren kan forflytte seg mellom i grensevannområdene Katnosa, Aklangen og Sandungen. Siden det ikke er åpnet for jakt i Gran kan beveren som blir forstyrret i nordlige grenseområder i Lunner forflytte seg til Gran.

Konklusjon og videre arbeid

Undersøkelsen kommer frem til 7 aktive beverkolonier i Lunner kommune i 2021 som tilsvarer 13 individer. Den reelle bestandsstørrelsen i kommunen kan være høyere ettersom flere vannområder i kommunen ikke er undersøkt.

I områder med god gjenvekstevne og lite bartrær holder beverkoloniene seg stort sett uendret over lengre tid. I områder med aktiv hogst av løvtrær helt ned til vannkanten vil det være en reduksjon i næringstilgangen, i tillegg til at det er åpnet for jakt i kommunen som vil redusere bestandsstørrelsen.

Miljødirektoratet anser et jaktuttak på 10-20 % av vårbestanden som bærekraftig (www.miljodirektoratet.no/). For å kunne anslå hvor mange bever en kommune skal

kunne felle er det dermed viktig å ha et tilstrekkelig godt nok kunnskapsgrunnlag om hvor stor bestanden i kommunen er. Miljødirektoratet anbefaler primært jakt i områder hvor beveren forårsaker kroniske skader eller ulemper på andre interesser. Beveren er en nøkkelart i våtmark og fører til økt biomangfold der den feller trær og demmer opp vassdrag.

Kunnskapsgrunnlaget om bever bør styrkes i mange kommuner for å bedre kunne vurdere åpning for jakt, antall som kan felles og for å kunne styre jaktuttak mot kolonier med høyt skadepotensial. Kartlagte data vil gi bedre kunnskap om bestandsstørrelse noe som er avgjørende for å kunne fastsette realistiske tall for bestandsutvikling. Siden mange kommuner har felles vannveier er det viktig å ha en felles forståelse for bestander som befinner seg i disse grenseområdene. En grundigere undersøkelse av beverbestanden i nabokommunene Nannestad, Hurdal og Nittedal som også har åpnet for jakt er særlig viktig. I tillegg er det i grenseområdet til Oslo, Ringerike og Jevnaker også viktige for å fastsette riktig bestandsmål i Lunner.

Kilder

Bjerkely, H.J. (2018). Norske naturtyper – økologi og mangfold. Universitetsforlaget. 2. utgave.

Halley, D. J. & Rosell, F. (2003). Population and distribution of European beavers (*Castor fiber*). Lutra 46 (2) s. 91 – 101.

Halley, D.J. & Bevanger, K. (2005). Bever – forvaltning av en jakt-, friluft- og miljøressurs En håndbok om moderne metoder for praktisk forvaltning av beverbestander. – NINA Rapport 21. 61 s.

<https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2005/21.pdf>

Miljødirektoratet. (2021, 10. februar). Veileder: Fastsette bestandsmål og regulere beverkolonier. <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/arter-og-naturtyper/forvalte-vilt/forvalte-bever/fastsette-bestandsmal-og-regulere-beverkolonier/kunnskapsgrunnlag/>

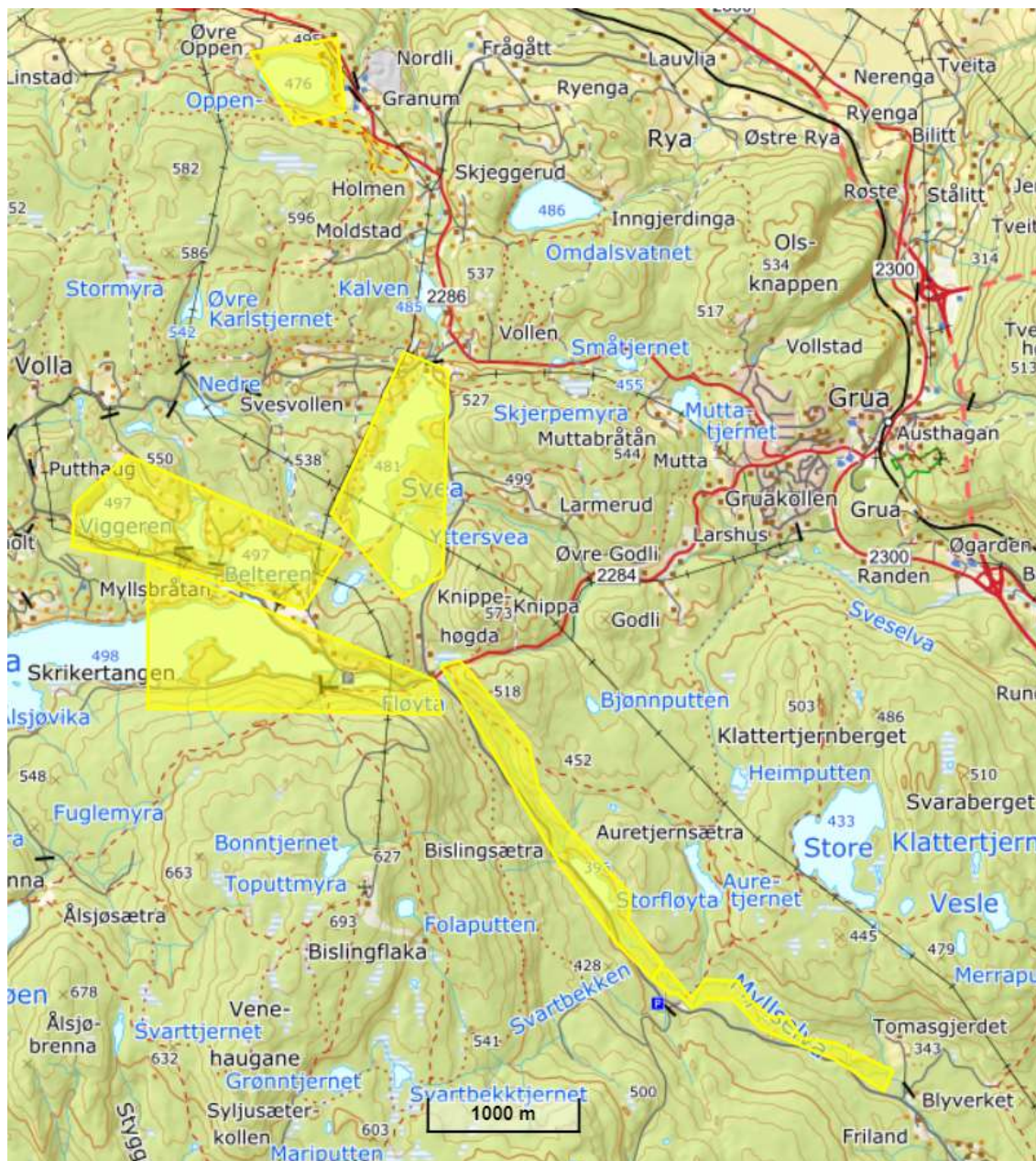
Noreng, J.E & Sandneseng, E. 2019. Bever i Oppland - 2019. Dokkadeltaet Våtmarkssenter. Rapport 2019-20.

Parker, H. & Rosell, F. (2012). Beaver Management in Norway – A Review of Recent Literature and Current Problems. HiT publikasjon no. 4/2012. 62 s.

Vedlegg

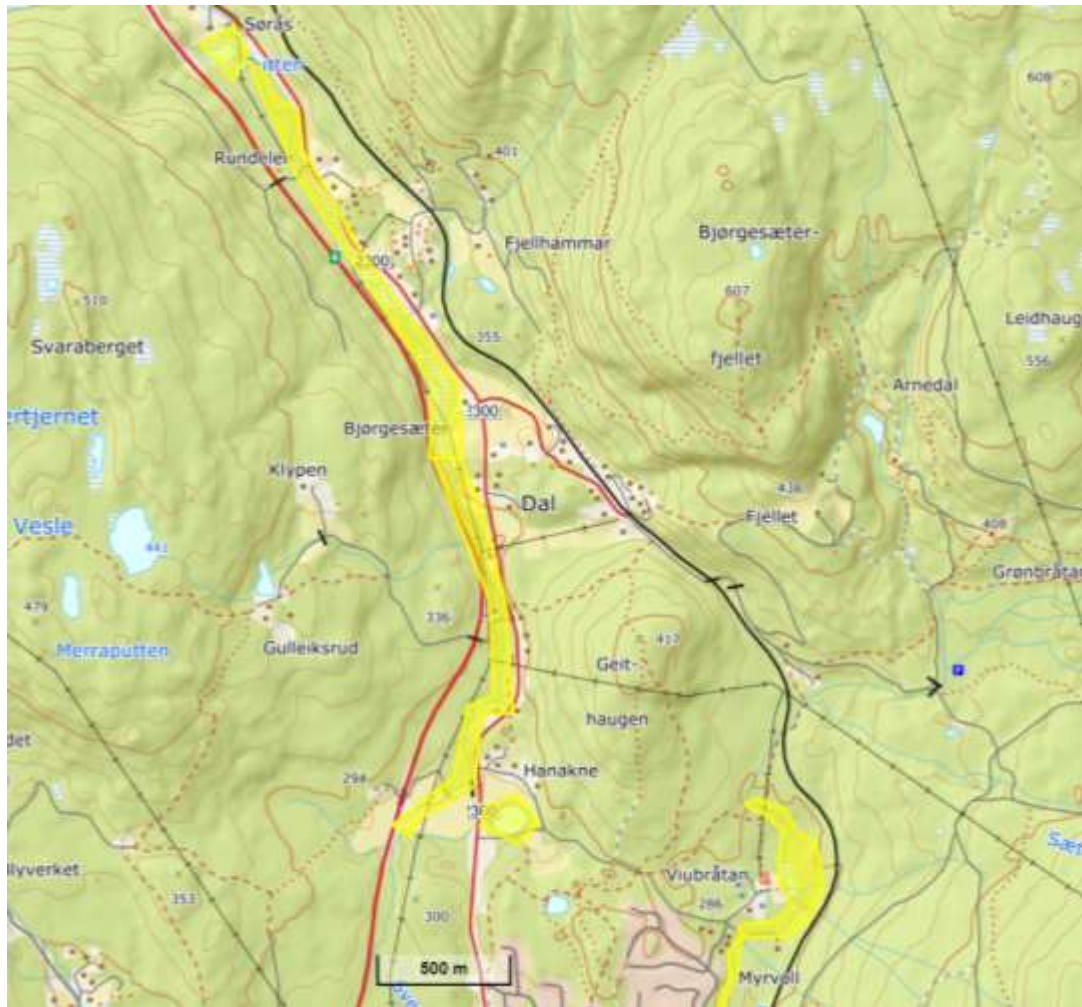
Kartlagte områder

A) Mylla, Myllselva, Belteren, Viggeren, Svea, Oppentjernet

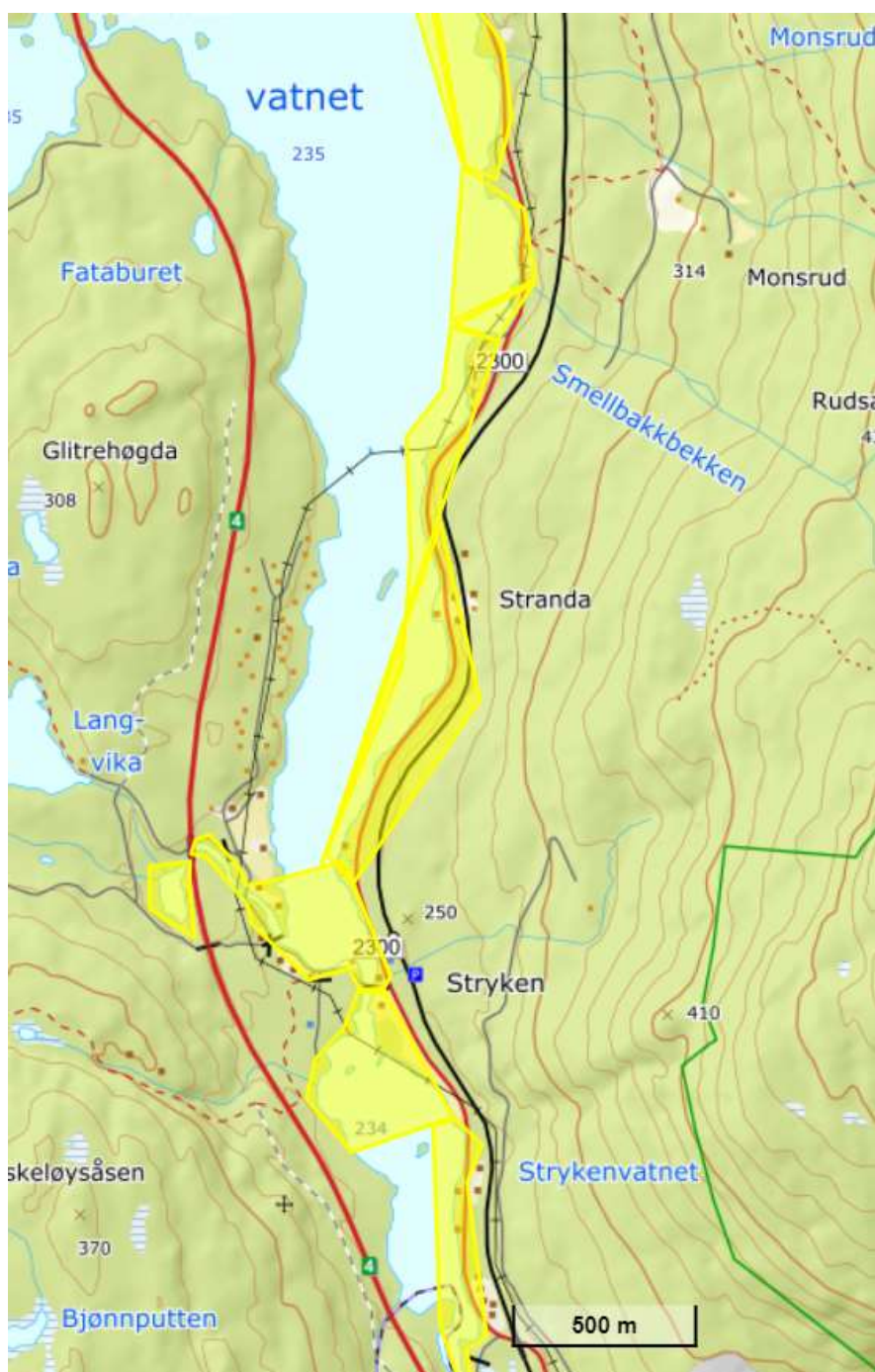
Vedlegg A Kartleggingsområde markert med gul polygon for Mylla vannområde. (Kartgrunnlag: Norgeskart. Kartarbeid: Sandneseng, E. 2021).

B) Svevselva og Klemma

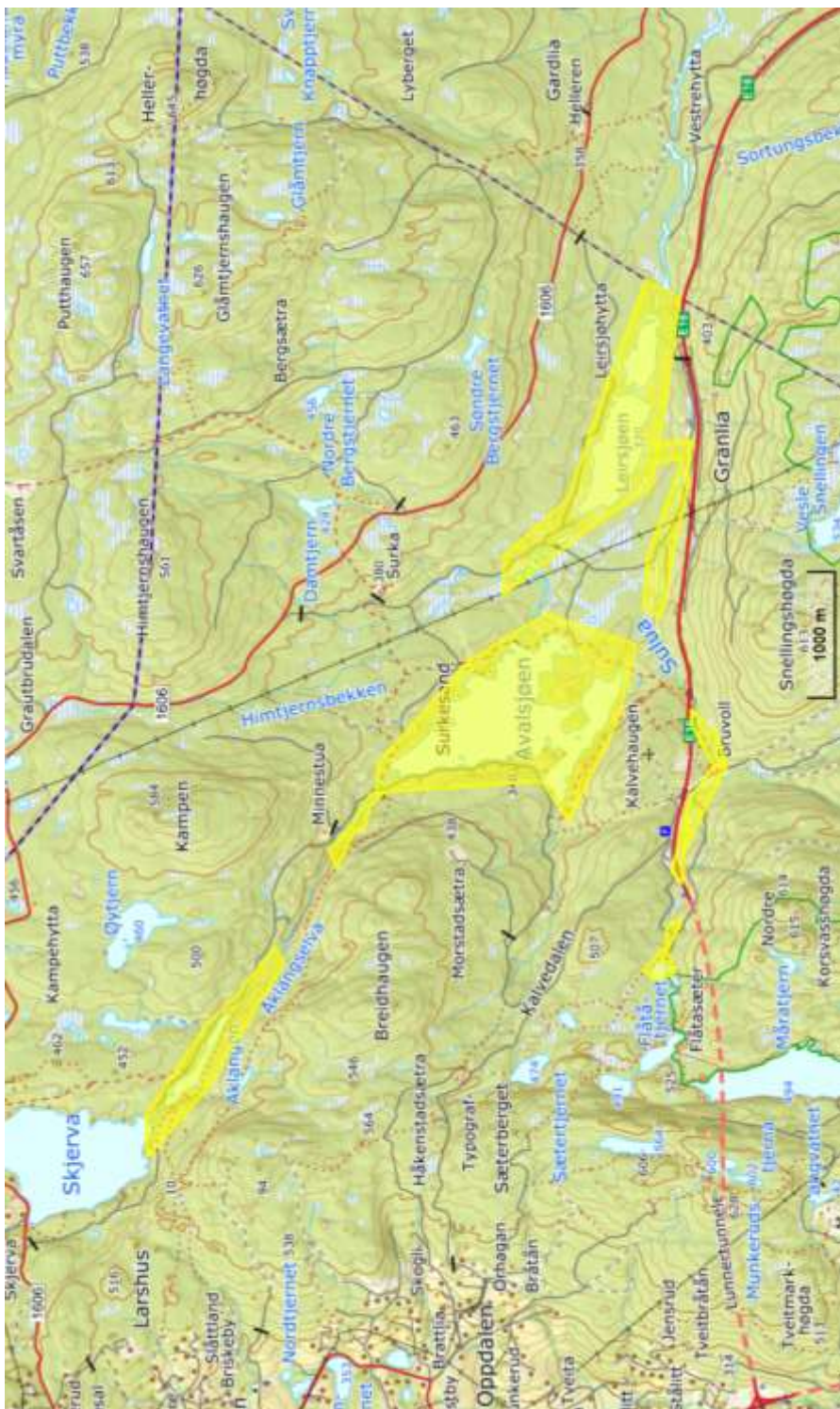
Vedlegg B Kartleggingsområde markert med gul polygon for Svevselva og Klemma (Kartgrunnlag: Norgeskart. Kartarbeid: Sandneseng, E. 2021).

C) Harestuvannet

Vedlegg C Kartleggingsområde markert med gul polygon for Harestuvannet.
(Kartgrunnlag: Norgeskart. Kartarbeid: Sandneseng, E. 2021).

D) Avalsjøen, Leirsjøen, Sulua

Vedlegg D Kartleggingsområde markert med gul polygon for Leirsjøen, Avalsjøen, Sulua. (Kartgrunnlag: Norgeskart. Kartarbeid: Sandneseng, E. 2021).

Dokkdeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DNV) ble etablert som et aksjeselskap i 2008 og eies av kommunene Nordre Land og Søndre Land. DNV tilbyr en rekke miljøfaglige tjenester og har opparbeidet betydelig kompetanse innenfor naturrestaurering, skjøtsel, naturveiledning og naturtypekartlegging. Selskapet jobber for at naturmangfoldet ivaretas og brukes på en bærekraftig måte, og formidler dette gjennom nyskapende naturveiledning. Du finner oss ved Dokkdeltaet naturreservat. Våtmarkssenteret har rullende utstillinger og er åpent for besøkende i sommermånedene.

Dokkdeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS Gamlevegen 84, 2870 Odnes Tel: +47 61100020 E-mail: post@dokkdeltaet.no www.dokkdeltaet.no

